

Utdrag ur

ATLINGBO KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2008

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Atlingbo kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad.

Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningsprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Riksantikvarieämbetets arkiv, ATA, Stockholm.

Handlingar i Läns museet Gotlands fornsals arkiv, Visby.

Inventering av Atlingbo kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Roger Öhrman, Gotlands fornsal.

Atlingbo kyrka utvändig restaurering 1997, dokumentation. antikvarie Anna Malmsten, Gotlands fornsal.

Program för utvändiga restaureringsarbeten på Atlingbo kyrka, arkitekt Jan Utas, Visby; 1996.

Konserveringsrapport nr 433-5087-04 (utan datum), Lösa inventarier, konservator Marja-Liisa Alm, Byggnadshyttan på Gotland.

Tryckta källor

Jansson, S. B. F. m.fl., Sveriges runinskrifter, 1978.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.

- Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.
 Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
 Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.
 Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
 Utas, Jan Andréasson-, Om gotländska valv, examensarbete i Arkitekturens teori och historia, Chalmers tekniska högskola, 1971.
 Öhrman, R., Sockenmagasin på Gotland, Gotländskt Arkiv 1990.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1049	Byggnadsår enligt Strelow.	SvK
1000-talet	En nu helt försvunnen träkyrka byggdes sannolikt på platsen.	GK
o 1150	En nu försvunnen romansk stenkyrka uppfördes på platsen (grundmurar kvar under golvet, släthuggna kvaderstenar sannolikt inmurade under putsen i den nuvarande kyrkans S fasad).	GK, SvK
1100-tal	Dopfunt av anonymmästaren "Byzantios" (SvK anger tillkomsttiden till "1100-talets mitt eller något före").	GK, SvK
	Runsten rest av Unne(?) och Hagnvid (enl. SvK från 1000-talet).	GRI
t 1200-tal	Koret med den i plan spetsbågeformade absiden byggdes (SvK anger tillkomsttiden till "omkr. 1215").	GK, SvK
s 1200-tal	Långhuset och tornet (ej fullbordat men försett med hagioskop) byggdes (SvK anger att dessa byggnadsdelar uppfördes i etapper mellan 1240 och 1280. OBS! Återanvända medeltida takstolsvirken i tornets bjälklag).	GK, SvK
	Koret byggdes på och välvdes (SvK anger tidpunkten för ombyggnaderna till "omkr. 1275").	GK, SvK
1200-tal?	Dopfuntslock av trä (endast bottenplattan bevarad).	SvK
t 1300-tal	Glasmålningsfragment i långhusets S fönster.	SvK
1300-tal	Kalkmålningar i korvalvet (Erik Olsson).	ATA
	Gravhäll över sonen Bostain från Atlings.	SvK
1470	Gravhäll över Johannes Isums.	SvK
1600-tal	Altartavla av trä (SvK anger att den tillverkades "trol. av Rasmus Felderman").	GK, SvK
1665	Epitafium över Johannes Olai och hans maka Ermegård.	SvK
1668	Rödkritespår på högben i tornet med året 1668.	GF:D
1682	Altartavlans målning (inskr.).	ATA

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1684	Altarskrank, troligen tillkom även bekännelsepallen detta åt. Tjärades både taket och tornet vilket innebär att de var klädda med bräder.	SvK SvK
1693	Predikstol av snickaren Rasmus Felderman. Dopfunten flyttad till koret. Altaret flyttat (SvK anger "1694" men anser uppgiften – i dopboken – för osannolik, altaret bör vara orört sedan medeltiden).	SvK SvK ATA, SvK
1694	Nytt altar(absid-)fönster med vapenruta: "H. MARTINUS LUNSBURG 1694".	SvK
1697	Kyrkan "späckad", d.v.s. kalkputsad utvändigt.	ATA
1600-tal	Kalkmålning (rankor) i korvalvet (E. Olsson).	ATA
s 1600-tal	Korbänk.	SvK
1704	Väggar och valv i kyrkorummet vitkalkade.	ATA
1704(?)	Lades dragankare av trä genom murarna.	SvK
1709?	Votivskepp (SvK anger "1800-t").	ATA, SvK
1710	"Måhlat och dessutom Tornet med Taken lagade och smorde" (inskr.). Krucifix.	ATA SvK
1740	Duva i predikstolens baldakin av Johan Hernell.	SvK
1743	Nummertavla av Johan Hernell.	SvK
1747	Sakristia (sannolikt avbalkning i koret).	SvK
1750	Altartavlan ommålad.	GK
1754	Omgavs kyrkogården av plank.	SvK
1758	Predikstolen förgylldes och målades av Magnus Möller och lärlingen Petter Möller, på bekostnad av Peter Storkman.	SvK
1763	Reparation av murband på S sidan. Ny materialbod. Omgavs kyrkogården av plank.	GF GF SvK
1700-tal	Bänkinredning Målade speglar i altarskranket (SvK anger tillkomsttiden för målningarna till "slutet av 1700-talet").	SvK ATA, SvK
1800	Sakristian byggdes (SvK anger "1800/1801").	GK, SvK
1803	Nytt timglas.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1815	Altartavlan ommålad.	GK
1830-50	Vattentaken sänktes (troligen).	SvK
1830-31	Nya sparrar på taken samt taktegel (tidigare brädtak på alla tak).	SvK
1838	Nytt golv i kyrkan.	GF
1849	Omgavs kyrkogården av en mur.	SvK
1850	Stora taket omlagt med tegel(?), enl. SvK skedde detta 1830-31. Namnteckningar med rödkrita på hanbjälke i långhusets Ö del.	GF
1853	Kyrkklockan omgjuten.	SvK, GKR
1856-57	Dragankare av järn inlagda i långhusmurarna, ersatte äldre träankare.	SvK
1863	Förslag till nytt torn (ej utfört; SvK anger ”1862”).	ATA, SvK
1878	Tornhuven nybyggd (inskr. i vindflöjeln).	SvK, GF
1887	Orgelläktare och orgel (SvK anger orgelläktarens tillkomstår till 1888 och orgelns till 1892). Kyrkan målad, troligen invändigt (inskr. på baksidan av altartavlan).	ATA, SvK SvK
1898	Kamin.	SvK
1890	Fläckar i kyrkans valv.	GF
1909	Plåtklädnad av rännen mellan långhus och torn. Ny ljuskrona.	GF GF
1927	På korets vind finns årtal 1927 ritat med rödkrita.	GF
1935	Restaureringsförslag av arkitekt Karl Norberg, Visby, ej utfört.	GF
1956-57	Restaurering efter förslag av arkitekt Olle Karth, Visby: Reparation av tornhuv, yttertak (nya taktegel från Heby) och fasadputs. Takspån på sakristian byttes mot tegel. Hängrännor av trä på långhus (S) och på torn. Utbyte av glas i korets S fönster(?). Nya portar. Omputsning av väggar och valv. Golvomläggning. Ändring och ommålning av bänkar. Rivning av läktare, nytt orgelpodium. Flyttning av dopfunt. Elbelysning och vattenburen värmeledning.	GK ATA
1959	Elringning.	GKR
1989	Ny dörr i sakristia samt toalett i pannrummet.	GF

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1997	Genomfördes en utvändigt restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, Visby, entreprenör NärBygg: Reparation av tornhuven. Spiran byttes, spirstången rengjordes samt rostkyddsmålades. Vindflöjeln nygjordes, den äldre som stod förlaga förvaras i församlingshemmet. Fasaderna rengjordes, putslagades och avfärgades. Samtliga takfall lades om och en ny åskskyddsanläggning monterades. Stendetaljerna sågs över med undantag av portalerna. Portbladen gjordes rena från svart täckande färg och tjärades. Sakristians dörr målades med linoljefärg. En ampelarmatur och en ljuskrona renoverades. Högtalaranläggningen installerades.	GF
1998	Tre portaler konserverades: korportalen, SÖ långhusportalen och tornportalen.	GF
2001(?)	Portalen till inklusoriet konserverades till inklusoriet av stenkonservator Marianne Gustafsson-Belzacq.	GF
2003	Orgeln restaurerades av Åkerman & Lund.	GF
2004	Minneslunden anlades.	GF
2005	Fem gravvårdar konserverades.	ATA
2006	Fattigstocken, bekännelsepallen och nummertavlan konserverades av konservator Marja-Liisa Alm, Byggnadshyttan.	GF
2007	En vit mässshake och rött sltarbrun konserverades av B. Ström, HV-LICIUM. Sakristian renoverades invändigt och ett nytt textilskåp installerades.	GF GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GF	Gotlands fornsals arkiv.
GK	Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Röhr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
GRI	Jansson, S. B. F. m.fl. Sveriges runinskrifter, 1978.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
Muntl.	muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Nilssøn Strelow, H., Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd III, 1942.
t.	tidigt